

Predrag Finci

Rosa Freedman Centre, Claremont Way 17, UK–NW2 1AJ London
predrag.finci@gmail.com

Autobiografija i pitanje identiteta

Sažetak

Svaka djelatnost iskazuje identitet djelatnika. U autobiografiji se reprezentira pluralni identitet pisca autobiografije. U njoj otkrivamo ono što je (ili što je bila) neka osoba. U autobiografiji njen pisac traga za sobom, za svojim osobnim identitetom. U pitanju o identitetu osoba u autobiografiji zapravo pita što je događaj njenog života. Autobiografija je svijest o sebi. Sjećanje i iskustvo izgrađuje i oblikuje osobnu svijest, potvrđuje znanje o vlastitom identitetu, o identitetu koji nije dan nego nastajući, jer tek kroz sjećanje i iskustvo osoba istodobno gradi imaginarnu stvarnost prošlog i postaje ono što jest. U svaku osobnu priču se utka sve što je iskustvo te osobe, iskustvo koje nikako nije samo osobno iskustvo, nego i iskustvo jedne kulture, jezika, obrazovanja, drugih... Autobiografija je tekst u kojem pisac gradi svoj identitet, pokazuje svoju »osobnu kartu« i retušira svoju sliku koju će u njoj priložiti. U pisanju autobiografije pisac ponovo izgrađuje svoj identitet, sebe sama. U svakom djelu stvaralac stvara i sebe samog. U svakoj biografiji je moguće raspoznati mnoga filozofiji relevantna pitanja, od pitanja identiteta do pitanja reprezentiranja subjekta. U onim koje su pisali filozofi posebno. U odluci da piše u prvom licu filozof iskazuje svoju senzibilnost, a iznad svega potvrđuje da je osobno odgovoran za ono što se u njegovom djelu tvrdi, da to nije neka apersonalna, božanska riječ ili kaza anonimnog narodnog mudraca, nego njegova temeljna riječ, filozof sam. Subjekt govori. Presudan je Ego Cogito, koji postaje Osobnost, Ja Pisanja, Autorstvo. Filozofsko djelo je osobna karta filozofa. U autobiografskom tekstu autor otkriva, potvrđuje i definira svoj identitet, ali na kraju ono njegovo uistinu osobno nije njegovo Ja, jer njegovo Ja zapravo postaje junak osobne priče. Pisac autobiografije na kraju postane Ja teksta.

Ključne riječi

autobiografija, sebstvo, osobno, tekst, identitet

1.

*Autobiografija je osobno svjedočenje.
U njoj osoba svjedoči o sebi i svom svijetu.*

Autobiografija je pisanje o sebi samom. U autobiografiji njen pisac naumi sve svoje svakom kazati. Iako se pojavljuje i u obliku likovnog, scenskog (posebno kao monodrama, jer je i svaka autentična ispovijest u biti monodrama u prisustvu Drugog)¹ i glazbenog djela, a neosporno ima golemu ulogu i

¹

O reprezentiranju osobnog identiteta u scen-
skim umjetnostima diskutira Deirdre Heddon,
koja u svojoj studiji *Autobiography and Per-
formance* (Palgrave Macmillan, New York
2008., str. 27 i d.) ukazuje i na zanimljiv a

složen problem predstavljanja osobnog na
sceni, predstavljanja koje je nužno fizičko, pa
u njemu tijelo koje je Sada nastoji pokazati
što je ono bilo. Ne bih rekao da je uvjerljivost
vještog *performancea* ikada u pitanju (do-

u »autorskom filmu« (prisjetimo se 8½ F. Felinija, ali i B. Fossevovog filma *Sav taj jazz*), iako ima svoje mjesto i u fotografiji,² autobiografija je ipak potpuna prvenstveno kao tekst, a kao tekst češće prozni nego poetski tekst,³ tekst koji kao slika od riječi postaje potpuno opisivanje vlastitog života, potpuna *auto-bio-grafija*. Iskaz identiteta svog pisca. Ozbiljno pisana autobiografija je zapravo artistski rekonstruiranje vlastitog života, ali možda i svako umjetničko djelo (»Madame Bovary, c'est moi«!), a posebno ono koje je autorovo »simboličko samopredstavljanje«. ⁴ Uvjetno: sabrana djela su potpuna stvaralačka autobiografija jednog pisca, retrospektivna izložba slikara... U jednom radikalnom smislu bi se moglo dokazivati da je svako autorstvo vrsta autobiografije jer je u svakom takvom činu prisutno osobno, jer je svako djelo porod određenog osobnog iskustva, jer je svaka djelatnost osobna karta svog djelatnika (načelno se može tvrditi da svaka djelatnost opisuje, definira i povratno djeluje na djelatnika, da svaka iskazuje identitet djelatnika). Moglo bi se dokazivati da je svaka reminiscencija, memoari, sve silne (auto)biografije, da su svi takvi tekstovi neka vrsta naknadnog, selektivnog dnevnika. Freud čak kaže da je on bio mnogo iskreniji i otvoreniji u nekim svojim znanstvenim spisima nego većina ljudi koji su opisivali svoje živote...⁵ Osoba se u mnogo čemu može iskazati, na mnoge načine može sebe reprezentirati, ali u autobiografiji to radi s jasnom namjerom jer je u njoj ona sama sebi predmet i cilj.

2.

Georg Misch u svojoj višetomnoj *Povijesti autobiografije* definira autobiografiju kao »opis (*graphia*) jednog individualnog ljudskog života (*bios*) od same te individue (*autos*)«. ⁶ U svojim opsežnim istraživanjima povijesti autobiografije Georg Misch je slijedio gledišta Diltheyeve »filozofije života« i njegova stajališta o biografiji. Neosporan je njegov doprinos ovoj filozofiji. Zato H.-G. Gadamer kaže da je upravo G. Misch, koji razlikuje postati-svjestan i činiti-svjesnim, »energično razradio tendencije filozofije života u Diltheyovom filozofiranju«. ⁷ Prema Mischu, osnovni smjerovi suvremene autobiografije mogu biti razabrani već u antičkom svijetu. ⁸ Misch ističe dokumentarnu vrijednost autobiografije u spoznavanju čovjeka i njegova svijeta, njenu zaslugu u razmatranju malih ali često značajnih detalja, njenu sposobnost da zabavi, ali i da čitatelja instruiira i opomene. Autobiografija je u stilskom pogledu (kao unutarnji oblik) poseban žanr literature i originalna interpretacija egzistencije. Interesira nas zbog »identičnosti autora i teme«. Autobiografija ima osnovu u psihološkom fenomenu koji nazivamo samosvijest ili sebstvo. Kao izvor ljudske samospoznaje i poradi zasluga u razumijevanju života, ona nije samo poseban vid literature nego i instrument znanja. Ona je »prirodna« kao radost samospoznaje i razumijevanja drugih. Ljudski život je odnos i spoznaja sebe kao »osobe« (persone) pa je pogonska snaga autobiografije meditacija o sebi i svijetu, jer je imala u zapadnom svijetu golem doprinos na razvoj samosvijesti i osobnosti. Ove osnovne teze koje nalazimo u uvodnom poglavlju Mischove *Povijesti autobiografije* i danas imaju relevantnost.

Za Mischa je kao pisac autobiografije zanimljiv onaj koji na značajan način participira u *Geistgeschichte*, što je u terminologiji klasične filozofije označavalo idealiziranu duhovnu povijest, koja je u leksiku građanskog morala nastajala zaslugom »uzornih osoba«, osoba koje služe za ugled, a u današnjoj terminologiji označava one koji pripadaju elitnom društvenom sloju određene ideologije. Ovakvo uvjerenje je dugo vladalo. Ono se po svojoj prilici zasnivalo na činjenici da su rodonačelnici autobiografije bili sveti Augustin i slavni Rousseau. Smatralo se da pisanje autobiografije pripada samosvjesnoj, ali ne

bilo kojoj, već posebnoj osobi, osobi koja je Ime, osobi koja je imala značaja i utjecaja, osobi koja je nešto mogla biti za mnoge ili pak sama mogla svjedočiti o relevantnim događajima ili iznijeti općevažeći svjetonazor. Već se ovdje naslućuje da autobiografije pišu uglavnom oni koji smatraju da ono o čemu pišu ima povijesni značaj. Dnevnik je najčešće za »osobnu upotrebu«; autobiografija je svjesno obraćanje javnosti. Pisanje o sebi je znak samosvijesti, znak zauzimanja stava o vlastitom činiti i biti, a svakako i samouvjerenosti koja dokazuje da osoba sama sebe najbolje poznaje i da svoje cijeni. Riječ je dakle bila o onima čije živote su drugi, a onda i oni sami, smatrali izuzetnima.⁹ Takve priče su uvijek zanimljive, a istinite. Istinite su čak i kada u njima ima samoobmana, jer i one pripadaju liku svog pisca. U njima saznajemo kakva je bila osoba koja je odlučila ili uradila ovo ili ono. Užitek je čitati o takvi-

brom odrasлом glumcu vjerujemo i kada na sceni igra dijete), ali odrastao glumac sada tek donekle može u fizičkom pogledu ono što je mogao kao dijete (tijelo pamti svoje rane!), a i kada je najbolje izvedeno uvijek na kraju pripada »scenskoj iluziji« (na kraju smo uvijek svjesni da je odrastao igrao dijete), što može imati svoje konzekvence u promišljanju autobiografskog djela u bilo kojem obliku: u kojoj mjeri je ono što je sada pisano iluzorna slika prošlog? I koliko je ono prošlo slika koju u potpunosti uvjetuje sadašnjost?

2

L. H. Rugg ukazuje da su fotografija i autobiografija znakovi koji nam kazuju o osobnoj želji za samoodređenjem i da se oboje odnose na subjekt izvan sebe. Korištena u autobiografiji, fotografija vidljivo predočava onu »drugost« koja je implicitna u autobiografskom diskursu, a time »nudi vizualiziranje decentriranog, kulturno konstruiranog sebstva; i potvrđuje prisustvo živog tijela«, što ukazuje da i autobiografija i fotografija imaju dvostruku funkciju: da reprezentiraju sjećanje i potaknu »sjećanje« (Linda Haverly Rugg, *Picturing Ourselves: Photography and Autobiography*, University of Chicago Press, Chicago–London 1997., str. 9, 13 i 17). Ovome bi svakako trebalo dodati da je u oba slučaja u pitanju kompozicija (teksta, odnosno slike) u kojoj je izdvojeno (»kadrirano«) ono što se smatra istinskim reprezentiranjem vlastitog lika ili bitnom oznakom jednog ili niza prošlih događaja, koji su uvijek u vezi s osobom koja piše, odnosno fotografira.

3

Takvim tekstovima obilovala je poezija romantizma, u kojoj je svaki dobar pjesnik u svom tekstu istodobno ispisivao svoju osobnu ispovijest, svoju poetsku autobiografiju i potencijalno biografiju svakog čovjeka. U takvim pjesmama Ja pjesnika postaje Ja čitatelja.

4

Susanne Craemer-Schroeder u svojoj studiji *Deklination des Autobiographischen* (Erich Schmidt Verlag, Berlin 1993., str. 8) izrazom »simboličko samopredstavljanje« (*symbolische*

Selbstdarstellung) označava Goetheovo kazivanje o osobnom životu u njegovom djelu *Pjesništvo i Istina*. Ovakvo »simboličko samopredstavljanje« je na djelu u mnogim djelima u kojima se prepliće osobno, refleksija i poetsko. Recimo, u Valéryevim *Bilježnicama*...

5

Sigmund Freud, *An Autobiographical Study*, Hogarth Press, London 1935., str. 135.

6

Georg Misch, *Geschichte der Autobiographie*, Schulte–Bulmke, Frankfurt am Main 1969., str. 5.

7

Hans-Georg Gadamer, *Istina i metoda*, prev. S. Novakov, V. Masleša, Sarajevo 1978., str. 266 i 269. Nije zgoreg ovdje podsjetiti da je G. Misch bio zet W. Diltheya, što je svakako značajan podatak u Mischovoj biografiji.

8

O ranom shvaćanju biografije postoje mnoga značajna djela, od knjige Duanea Reeda Sturta *Epochs of Greek and Roman Biography* (University of California Press, Berkeley 1928.) do zbornika tekstova u redakciji Briana McGinga i Judith Mossman *The Limits of Ancient Biography* (The Classical Press of Wales, Swansea 2006.). U takva djela svakako spada i rasprava Andreje Zlatar *Ispovijest i životopis. Srednjovjekovna autobiografija* (Antibarbarus, Zagreb 2000.). Na kraju knjige (str. 201) autorica daje instruktivan i istodobno misaono provokativan shematski prikaz žanrovskih oblika »povijesti života« u rasponu od antike do novovjekovlja, prikaz koji treba imati u vidu svaki istraživač, a i čitatelj ove vrste tekstova.

9

U tome svakako ima sličnosti s romantičarskim veličanjem »genija« kao jedinstvene osobe, koja je iznad društva i izvan historije, što je u suprotnosti s onim sve češćim pristupima životima istaknutih pojedinaca u čijim biografijama je jasno izražena svijest da je »struktura biografije biologija« (Terry Eagleton).

ma: sve urade što i sam čitatelj sebi (ne) priželjkuje. Kada čita autobiografije »velikih ljudi« u njima čitatelj prepoznaje ono što može biti život. Zanimljivo je međutim da je suosjećanje mnogo manje prisutno pri čitanju nečije autobiografije nego pri čitanju drugih literarnih djela: dok se čitatelj romana lako može identificirati s njegovim junakom, autobiografsko Ja uvijek ostaje Ja Drugog; autobiografsko Ja je za čitatelja uvijek On/a, uvijek osoba koja čitatelj nije, jer Ja autobiografije pripada stvarnoj, postojećoj, a ne imaginarnoj osobi, koja potencijalno može biti bilo tko. Pritom naravno ne nedostaje »užitka u tekstu«. U autobiografijama je čitatelj ponesen ljudskom mogućnošću, jednim uzornim ili lijepim životom, onim što je biću moguće, što postaje primjerom, modelom, što ispunjava i osobnom nadom i zanosom... U tom smislu i pisac autobiografije za svog čitatelja može postati, odnosno može biti doživljen kao imaginarni junak, ali na kraju svijest o faktičnosti autobiografskog pisma, svijest o tome da nije u pitanju roman, nikada ne dopušta da ovaj junak postane junak fikcije, nego uvijek ostaje jedno osobito Ja.

U autobiografiji se reprezentira pluralni identitet pisca autobiografije. U njoj dakle otkrivamo ono što je (ili što je sve bila) neka osoba. A tko to može bolje reći no ta osoba sama... Autobiografija postaje dokaz i potvrda osobe same. O takvoj je ovdje riječ. Na takvu referira i Philippe Lejeune, koji veli da je autobiografija retrospektivni prozni narativ koncentriran na povijest jedne osobe.¹⁰

3.

Čitatelj autobiografiju identificira vrlo jednostavno: ona je za njega priča o onome koji potpisuje tekst. Pisac ima s ovakvim tekstom složeniji odnos. U autobiografiji njen pisac traga za sobom, za svojim osobnim identitetom.¹¹ U pitanju o identitetu osoba zapravo pita što je bio događaj njenog života. Autobiografija je svijest o sebi. Sjećanje i iskustvo izgrađuju i oblikuju osobnu svijest, potvrđuju znanje o vlastitom identitetu, o identitetu koji nije dan nego nastajući, jer tek kroz sjećanje i iskustvo osoba istodobno gradi imaginarnu stvarnost prošlog i postaje ono što jest. U svaku osobnu priču se utka sve što je iskustvo te osobe, iskustvo koje nikako nije samo osobno iskustvo, nego i iskustvo jedne kulture, jezika, obrazovanja, drugih... To se potvrđuje i na primjeru autobiografije. Za razliku od dnevnika koji je nepredvidljivi tok, slijed dnevnih događaja, autobiografija je sjećanje (u kome ima i mnogo namjerno zaboravljenog, a kao idealiziranje prošlog sjećanje na ono što zapravo nije ni bilo), okupljanje životnih fragmenata, krhotina i ostataka, re-konstrukcija (a to će reći: ponovno zamišljanje), »montiranje« upamćenih slika (koje se u osobi lako mogu sklopiti u ono sjećanje koje Sartre u *Mučnini* naziva »retrospektivnom iluzijom«), nabiranje značajnih osobnih dogodovština u sklopu društvenih događaja, naknadno stvaranje cjelovite slike o vlastitom (u kojoj se uvijek nastoji dokazati i pokazati da je autor cijeli život bio vjeran sebi, da je bio moralno dosljedan i čvrst u svojim uvjerenjima), zaokruživanje cjeline, čiju potpunost najčešće dokazuje kronološki poredak opisanih životnih dogodovština. Autobiografija je sprema psihologije i historije, dakle jedan osobit iskaz iskustva, a kao literarna djelatnost rezimiranje, čak završavanje života koji još traje, pisanje s onu stranu života koji je prošao. A kao priča o prošlom autobiografija je za svog pisca priča o jednom ponovo nađenom Ja.

4.

Rasprave o autobiografiji koncentriraju se na dva pitanja, pitanje o sebstvu (i istinitosti kazivanja, odnosno iskrenosti subjekta-autora) i pitanje o tekstu

(njegovoj autentičnosti i artistskim svojstvima), što je pomalo nasilno raslojavanje jednog i osnovnog pitanja: koliko je sebstvo prisutno u ovakvom tekstu, odnosno koliko ovakav tekst može biti istinski tekst o svom autoru? A potom: je li u autobiografskom pismu moguće ostvariti, kao što je to slučaj u velikim umjetničkim djelima, jedinstvo ontološkog i estetskog? »Ja jesam« je svijest o osobnom, čime se u domeni refleksije prihvaća značaj subjektivnosti, s kojom započinje relativiziranje i onoga koji je i onoga što je predmet mišljenja. Za samosvijest ontologijsko zasnivanje bića ne može biti u izvjesnosti jednog danog logosa stvari, nego u slobodnoj volji pojedinca. Istina postaje istina onoga »koji jest«. Ovo »jest« kao doživljaj i osobno pripada psihologiji, a tek kao mišljenje osobnog epistemologiji. Tamo gdje je osnovni interes epistemološki i/ili psihološki, pitanje Ja i sebstva stoji u prvom planu; tamo gdje je dominantna zanimljivost opisanog najveći značaj ima dramska struktura teksta, a gdje se autobiografski tekst razumijeva kao poseban artistski oblik njegove estetske kvalitete izbijaju u prvi plan, ali budući da se autobiografija najčešće čita kao svjedočanstvo, onda ona ipak ima najveći značaj kao dokument o njenom piscu, a potom kao historijski i sociološki

10

Philippe Lejeune, *Pour l'autobiographie*, Seuil, Paris 1998. Na drugom mjestu, u djelu *Autobiografski ugovor*, isti autor, koji je po svojoj prilici najpredaniji istraživač ove vrste štiva, veli da je u autobiografskom tekstu objedinjen identitet autora, naratora i osobe čije je ime na naslovnoj strani takve knjige, odnosno da je autobiografija ono djelo u kojem je postignut autobiografski sporazum (ugovor), ono djelo u kojem čitatelj može potvrditi identičnost pripovjedača, lika i autora (*Le pacte autobiographique*, Seuil, Paris 1975., str. 15 i 35). Lejeune tipologizira autobiografije i nastoji označiti karakteristike ovog »retrospektivnog proznog teksta«, a u kazivanju o dnevnici u zborniku *Genèses du »Je«* (CNRS Éditions, Paris 2001.) nabroja četiri moguće svrhe dnevnika: izraz, refleksija, sjećanje i užitek pisanja. Ovakva analiza strukture i opis svrhe djela primjerena je gotovo svakom umjetničkom djelu. Lejeune takvu metodu koristi i u analizi autobiografskih priča, što je vjerojatno učinilo da ovaj autor osobna štiva smatra svojevršnim umjetničkim djelima (u kojima je sam pisac »sadržaj djela«), a da književni teoretičari koriste njegovu metodu u analizi autobiografske proze. Ali, autentična autobiografija izaziva interes čitatelja prvenstveno kao kazivanje određene osobe, a vrlo rijetko poradi svojih artistskih kvaliteta. Kada bi se djelo kao autobiografsko verificiralo samo unutar ovog djela, onda ne bi bilo moguće reći kada je u pitanju autentična, a kada fiktivna autobiografija. Nije (ili bar nije samo) autor, nego (i) interpretator onaj koji verificira autentičnost neke autobiografije. Autor može tvrditi da je njegova knjiga autobiografska, može je tako i nazvati, a da to ona ne bude. Autor obećava iskrenost, čitatelj provjerava istinitost. O tome da je nešto autobiografija, a posebno istinita autobiografija, čitatelj sudi na osnovu intencije takvog djela

(inače se autobiografija ne bi razlikovala od opširnog sudskog priznanja), načina na koji je djelo oblikovano (pa se doživljava kao vrsta ispovijesti) i čitateljeve spoznaje (ili onoga što može spoznati) o njenom autoru, a ne na osnovu nje same. Autobiografija uvijek referira na neku instancu izvan samog autobiografskog teksta, na društveno-historijsku i osobnu situaciju njenog autora, na onu faktičnost koja mora potvrditi podudarnost narativa i stvarnosti, priče i događaja, iskaza i činjenica. Autentična autobiografija u kojoj to nije slučaj nikada se ne smatra pouzdanim dokumentom, a teško i dobrom fikcijom. Umjetničko djelo mora biti zasnovano u sebi da bi bilo vrijedno djelo. Autobiografija nije poput umjetničkog djela svijet po sebi. Ona mora biti verificirana izvan nje same da bi uistinu bila vjerodostojno svjedočanstvo o svom autoru i da bi mogla biti nazvana istinskim svjedočanstvom, a ne samo lijepim ili zanimljivim štivom, ne samo »literaturom«. Zato je čitatelj svjedok koji ovjerava vjerodostojnost i autentičnost autobiografskog pisma.

11

B. Kosta, koja kaže da je autobiografija sprega imaginacije, želje i sjećanja, pokazuje na primjeru četiri njemačke autorice (Christa Wolf, Ruth Reimann, Helma Sanders-Brahms i Jutta Brückner), koje su rasle i sazrijevale u Trećem Reichu ili poslijeratnoj Njemačkoj, da je u njihovim autobiografskim uradcima naglašeno prisutno pitanje osobnog identiteta, kao i pitanje nacionalnog, povijesnog i spolnog (ženskog), pa je u takvim autobiografijama jasno prisutna svijest o društvu, političkom i povijesnom trenutku (Barbara Kosta, *Recasting Autobiography. Women's Counterfictions in Contemporary German Literature and Film*, Cornell University Press, Ithaca 1994., str. 185 i 189–190).

uvid o njegovom dobu. Sam pisac bi, međutim, da njegov osobni tekst bude istodobno istinit i lijep, da bude poput umjetničkog djela, ali da bude shvaćen kao definitivna, nesporna istina, kao istina jedne egzistencije, a ne kao istina imaginacije.

U autobiografiji govori konkretno, određeno Ja, Ja autora autobiografije. U njoj se slavi vlastito ime. Ne stvaraju ovakvi tekstovi »ime«, nego je ime, dakle, identitet jedne osobe, sve što čini njen »život i djelo«, vjerovnik kvalitete ovakvih tekstova. (Opaska: Ime je svijest o razlici. S imenovanjem započinje individualizacija stvari i bića. Označavanje osobnog, od imena do posjeda, nije samo stvar »društvenog ugovora«, nego naše ontološke uvjetovanosti.) Ime autora je najprimjereniji naslov svake autobiografije. Ime je u središtu svih događaja; ono je i središte teksta. Čak su i Augustinove ispovijesti *Augustinove*, a ne nekog anonimnog, skrušenog vjernika. Ime filozofa ni u autobiografiji nije (samo) oznaka za jedan osobni život, nego je ime filozofa oznaka jednog filozofiranja, ali je to filozofiranje veliko i zato što ne pripada (samo) tom imenu, što kao veliko filozofiranje stoji ispred imena filozofa, što stvara njegovo ime...

5.

Osobno je dovoljno za pisca, nedovoljno za filozofa. Priča o »duši« je pred-filozofski problem. Filozof može definirati Ja, može iskazivati sebstvo, ali ne želi suditi o osobnom, koje uostalom i nije predmet njegovog interesa. U filozofiji Ja kao iskaz samosvijesti nužno stoji u odnosu na »objektivno« kao presudno po sve bivanje i mišljenje, bez obzira ima li filozofiranje za svoj predmet stvarnost, transcendentalno, temeljno, suštinsko ili apsolutno... Ono »objektivno« je i u središtu filozofskog interesa za autobiografiju: filozofi u svojim autobiografijama nanovo artikuliraju svoja gledišta, a njihova filozofska gledišta uzrokuju i interes čitatelja za njihove autobiografije. U takvim tekstovima filozofa potvrđuje se veza sjećanja i spoznaje, jer je i samo sjećanje vrsta i/ili način spoznaje. Filozofi nisu skloni uobrazilji, odbacuju svaki oblik antropocentrizma, veoma su kritični prema psihologizmu, a svakako i prema subjektivizmu (vječno i bitno se može iskazati samo u bezličnom obliku), jer ne vjeruju da se osobno iskustvo može smatrati za filozofski relevantnu kategoriju, ali je ipak nekoliko filozofa pisalo djela u maniru (duhovnih i/ili »uobičajenih«) autobiografija: Aurelije Augustin, Ignatius Loyola, Peter Abelard, Michel de Montaigne, René Descartes, Giambattista Vico, Jean-Jacques Rousseau, John Stuart Mill... Neki ovoj listi dodaju i David Humeov kratki spis *My Own Life* i Nietzscheovo djelo *Ecce Homo*, a svakako im se može pridružiti intelektualna biografija Clauda Lévi-Straussa *Tropske tuge*, H.-G. Gadamerova priča o osobnom sazrijevanju, o čemu govori u kratkom spisu pod naslovom *Godine učenja*, i K. Jaspersova *Filozofska autobiografija*, u kojoj ovaj filozof veli da je aktivizam mišljenja osnovno svojstvo osobnog, što je dominantna ideja svih filozofskih autobiografija.

Ovdje svakako treba spomenuti da su mnogi značajni filozofi XX. stoljeća bili nagovoreni da napišu svoje kratke autobiografije. Profesor filozofije Paul A. Schilpp je 1930. pokrenuo i dugo bio urednik edicije *The Library of Living Philosophers*. Svaki tom ove serije zanimljivih i korisnih knjiga bio je posvećen nekom od značajnih suvremenih filozofa, u svakom su istaknuti filozofi tumačili i komentirali djelo tog filozofa, a sam filozof kome je djelo bilo posvećeno odgovarao na kritičke primjedbe koje su mu bile upućivane. U ediciji je do sada zastupljeno preko trideset filozofa, od J. Deweya, G. Santayane,

A. N. Whiteheda, G. E. Moorea, do K. Jaspersa, R. Rortya, D. Davidsona i P. Ricœura.¹² Svaki od spomenutih filozofa je knjigu u ovoj biblioteci otvorio svojim kraćim životopisom, ponovno s naglaskom na osobnom, profesionalnom i filozofskom razvoju, a na kraju priložio i kompletnu bibliografiju svojih djela, pa su tako ove knjige postale bitnim dijelom opusa spomenutih filozofa. Kada imamo u vidu i ove značajne zbornike tekstova, onda lista filozofskih autobiografija postaje zaista duga. A ima ih još... I autobiografsko pismo S. de Beauvoire je prijelaz od intimnog do filozofijskog. Ovome bih dodao i R. Barthesovo pisanje o sebi samom (*Roland Barthes par Roland Barthes*, 1975), pisanje o Barthesu (na drugom mjestu kaže da je svaka biografija roman) kombinirano s rukopisima, crtežima, slikama iz osobnog života..., »postmodreno« pisanje u kome samom piscu njegovo Ja postaje On, jer je Ja moguće samo kao »ja pisanja« koje postaje »on«, jer pisac postaje sam sebi predmet pisanja.

Gotovo svi filozofi koji su pisali svoje autobiografije bijahu i sjajni stilisti, a takve filozofe njihove kritiziranju sklone a nedorasle »kolege« ponekad nastoje diskvalificirati, pa uzvikuju da ovi majstori pisma nisu pravi filozofi, nego pisci, a pisci gundaju da su oni filozofi, da nipošto nisu pisci »lijepe književnosti«, pri čemu i jedni i drugi dokazuju da ne shvaćaju osnovno: kolike su mogućnosti teksta; da ne shvaćaju prirodu teksta. U svojim autobiografijama filozofi nisu otkrivali neke do tada neznane osobne detalje i potpuno nove uvide, nego su potvrđivali svoja životna načela i filozofska gledišta. U takvom potvrđivanju je bjelodano da i ono potpuno apstraktno pripada jednoj konkretnoj osobnosti, da kroz kazivanje o sebi započinje refleksija o sebstvu i svem bitku, da je i opće moguće kao intimni osjećaj. Ni jedno od nabrojanih djela nije samo uobičajeni životopis, a ipak se u gotovo svim značajnim raspravama o svim oblicima autobiografija navode upravo ova djela. Ni jedno nije samo o događajima, niti je samo neko anegdotsko kazivanje o sebi (što će kasniji filozofi ponekad sebi dozvoliti u raznim intervjuima), nego je svako ispovijedanje filozofa u osnovi jedan osobni pristup filozofiranju samom. Naravno, to nikako ne znači da subjekt i svijest o subjektu, a potom subjektivno i osobno, u filozofiji nema značaja. Ono je na različite načine prisutno u Descartesa, Kanta, Fichtea, u filozofiji egzistencije i fenomenologiji, a u djelima postmodernista i sam čin filozofiranja biva personaliziran. E. Husserl u svojoj *Prvoj filozofiji* (*Erste Philosophie*, 1956) čak veli da filozof, za koga je istina uvijek *in status nascendi*, mora krenuti od samoga sebe, mora najprije kao filozof reflektirati o sebi kao o onome koji stremi filozofiranju, što znači da mora prestati biti naivni subjekt i kao filozofski subjekt donijeti voljnu odluku, kako bi iz ove refleksivne volje mogao izaći osviješten o smislu njegovog cilja i mogućnostima njegovog ostvarenja. Kada se na osnovi određene metodičke apercepcije obuhvati transcendentalno ili čisto Ja, tada je ostvaren sadržaj meditacije, tada je filozof koji uistinu započinje pronašao

12

U tomu koji mu je posvećen, Paul Ricœur u uvodnom tekstu kaže da je autobiografija poseban žanr, koji ovaj filozof definira »kao narativ o životu«, a budući da je narativ, onda je autobiografija selektivna i stoga je neizbježno pristrana. Autobiografija je k tomu literarno djelo u kojem uvijek ima razlike između retrospektivnog pogleda u činu pisanja, »opisivanja« proživljenog iskustva i tijekom svakodnevnog života. Ta razlika odjeljuje autobiografiju

od dnevnika. Autobiografija napokon počiva na identitetu i time odsustvu odstojanja između glavnog karaktera narativa koji je sam narator i naratora koji kaže Ja i piše u prvom licu jednine« (Paul Ricœur, »Intellectual Autobiography«, u: Lewis E. Hahn (ur.), *The Philosophy of Paul Ricœur*, Open Court, Chicago 1995., str. 3).

svoje osnovno područje rada. Takvo husserlovsko »područje rada« možemo raspoznati u svakoj filozofskoj ispovijesti.

U svakoj se filozofskoj autobiografiji meditaciji daje prednost nad životnim dogodovštinama. A kako i ne bi, kad je za umna čovjeka meditacija najvažnija životna dogodovština. Hume je pred smrt zabilježio na nekoliko stranica (baš tako: veliki David Hume je sve o svom životu rekao na nekoliko stranica!) u svega dvadeset i pet paragrafa sve što je smatrao u svom životu značajnim, a ponajviše pisao o svojim knjigama, jer je to bio njegov život. Donald C. Ainslie u svom instruktivnom eseju »Hume's 'Life' and the Virtues of the Dying« pokazuje da je i u ovom šturoj tekstu moguće identificirati filozofov stav prema sebstvu i ljudskoj konačnosti.¹³ Robin G. Collingwood veli da »autobiografija čovjeka čiji je posao mišljenje treba biti priča o njegovoj misli (*thought*)«. ¹⁴ U tom smislu, autobiografija filozofa nije psihološkog karaktera (kada se problem psihologizira on prestaje biti filozofski), nego izlaganje jednog misaonog koncepta, ali sada kao personaliziranog sklopa određenih filozofskih ideja: iako u Augustinovim *Ispovijestima* nema individualistički shvaćenog Ja, prva poglavlja ovog djela su Augustinova priča o njegovoj osobnoj mucu, o mucu vjernika, a ona posljednja, naročito ono o vremenu, Augustinova filozofska autobiografija (oni koji ukazuju na disperzivnost i nekoherentnost ovih ispovijesti zaboravljaju da osoba koja se ispovijeda hoće da ispovijedi sve što joj je na duši, od svojih tajni do svojih uvjerenja). Svi filozofi koji su pisali autobiografije doživljavali su filozofiju kao životno pitanje, kao pitanje svog života, a svaki od njih je dokazivao da svoju ispovijest i/ili autobiografiju piše poradi opće stvari, a ne da bi iskazivao svoju osobnost. Treba samo pogledati uvodne redove Augustinovih ili Rousseauovih *Ispovijesti*, djela koja nisu toliko iskaz egoistične opsesije sobom, koliko iskaz o osobnom Vjeruje, ispovijest o moralnom držanju autora i tekstualno legitimiranje jedinstvenog sebstva. U *Autobiografiji* J. S. Milla osjeća se čak izvjesna nelagoda što piše o sebi samom, pa se stalno pravda: nije sebe ni najmanje cijenio, nije imao namjeru pisati o svom nimalo uzbudljivom životu, on to radi zbog stanja obrazovanja, zbog onih koji su mu bili bliski... Da nije htio pisati (samo, a svakako ne prvenstveno) o sebi dokazuju i sva kritička izdanja njegove *Autobiografije*, gdje na nekim mjestima podatke o njegovom privatnom životu i o osobama koje su mu bile bliske nalazimo samo u napomenama priređivača. Mill se koncentrira na osobno duhovno iskustvo pa se izjašnjava o obrazovanju, vjeri, etici, filozofskim učenjima, filozofskom životu, metodama, sudbini čovječanstva... pa daje opaske o osobama, mjestima i događajima, a sebe samog svakako ne smatra temeljnom temom svoje *Autobiografije*. Je li uostalom za stvar filozofiranja uopće bitan subjekt koji filozofira? Ili je jedino bitna sama stvar? Naravno, ni kazivanje o osobnom nije po sebi protivno filozofiranju, jer filozofu kazivanje o osobnom može otvoriti put k općem, k onome što osoba jest. Montaigne veli: »Ja proučavam sebe više no ijedan drugi predmet. To je moja metafizika, to je moja fizika.«¹⁵ Ovaj filozofski pisac je upravo iz zaokupljenosti sobom na nov način otvorio mnoga bitna filozofska pitanja, a ujedno otvorio do tada neznan oblik pisanja: esej. Ali, autobiografsko pismo ni za Montaignea nije bio način da sebe pokazuje, nego put k spoznaji tko je, k spoznaji iz koje će crpiti svoju riječ o biću kao takvom.

Descartes je oglasio *Cogito* u svom slavnom tekstu, koji je istodobno rasprava o metodi i osobna ispovijest.¹⁶ *Cogito* je samosvijest, polazište filozofiranja kao samoizvjesnost svijesti, a ujedno i dokaz osobne samostalnosti, slobode i odgovornosti. U prepletanju teorijskog i intimnog svakako je bilo i »lukavstva« pisca, njegove želje za dopadljivošću, a i svijesti da u tekstu mora biti

prisutna didaktičnost, koja na pravilan način uvodi čitatelja u smisao riječi *Cogito ergo sum*. U tom *Cogito* je ono bitno bića, ali i pišćeva »životna priča«. Osobno, međutim, može biti polazište, ali ne smije biti i rezultat istraživanja: *Ego cogito* nije Ja pisanja, nego od osobnog oslobođeni filozofski pojam, mišljenje samo. S druge strane, moje Ja nije samo »mislim«. Moje Ja je sve što je moj život. Ono dakle (mora da) postoji, da egzistira i iz svoje egzistencijalne situacije misli. Neosporno je na Descartesa utjecalo i osobno iskustvo, od obrazovanja do životnih dogodovština, od tradicionalnih meditacija do egzila, pa je njegova biografija imala udjela u njegovom »Ja mislim«.

6.

U svakoj autobiografiji moguće je raspoznati mnoga filozofiji relevantna pitanja, od pitanja identiteta do pitanja reprezentiranja subjekta. U onima koje su pisali filozofi posebno. U odluci da piše u prvom licu¹⁷ filozof iskazuje svoju senzibilnost, a iznad svega potvrđuje da mu filozofija koju zastupa i intimno pripada potvrđuje da je osobno odgovoran za ono što se u njegovom djelu tvrdi, da to nije neka apersonalna, božanska riječ ili kaza anonimnog narodnog mudraca, nego njegova temeljna riječ, filozof sam. Subjekt govori. Presudan je *Ego Cogito*, koji postaje Osobnost, Ja Pisanja, Autorstvo. Otuda, velim, nije slučajno što je Descartes u svom najvažnijem djelu, u *Raspravi o metodi*, inkorporirao narativ o sebi samom: metoda je ono što je njegovo, njegov osobni, originalni doprinos filozofiji. U pisanju autobiografskog teksta može uvijek biti i osobnog užitka, narativnog ponavljanja i potvrđivanja filozofskih gledišta, razjašnjavanja i odgovora kritičkim primjedbama, jer ovdje jasno biva istaknuto autorstvo, pa su i ideje personalizirane: ja nisam medij istine, nego onaj koji istinu govori...

U introspekciji i svakoj vrsti (psiho)analize osoba vlastitim naporom ili uz pomoć drugog dolazi do određenih spoznaja o sebi, spoznaja koje mogu biti potpuno nove i iznenađujuće. Na ispovijed se dolazi s jasnom namjerom, s pričom koja mori, s problemom kojeg se valja osloboditi ili spoznajom koja se mora obznaniti. Ni spoznaja nije rezultat, nego pretpostavka filozofske ispovijesti; ona je ispovijedanje o onome što je filozof saznao, kazivanje o spoznaji koja ga je preobrazila, riječ o onome što je njemu važnije od bilo

13

Vidjeti: Donald C. Ainslie, »Hume's 'Life' and the Virtues of the Dying«, u: Thomas Mathien, D. G. Wright (ur.), *Autobiography as Philosophy. The Philosophical Uses of Self-Presentation*, Routledge, London–New York 2006.

14

Robin G. Collingwood, »Foreword«, u: *An Autobiography*, Clarendon Paperbacks, New York 1967.

15

Michel de Montaigne, »De l'Experience«, u: *Les Essais*, III, 13.

16

U zanimljivom tekstu Jasne Šakote Mimice »Descartesove ispovijesti« (*Filozofska istraživanja* 113 (1/2009)), autorica ukazuje na Descartesovu upotrebu »maski« u iskazivanju osobnog, na složenu vezu između filozo-

fove privatnosti i razvoja njegove filozofije, u čemu je veliku ulogu igralo Descartesovo uvjerenje da temeljna odgovornost mora biti odgovornost prema samom sebi.

17

Osobno naravno može biti iskazano i u trećem licu, što na egzemplaran način potvrđuje autobiografija G. Vicoa. P. Lejeune u drukčijem kontekstu veli da je pisanje u trećem licu način distanciranja, ali također i artikuliranje tenzije između osobnog identiteta i razlike, pri čemu zbog stalne upotrebe trećeg umjesto prvog lica jednine postoji i opasnost da čitatelj zaboravi da je u pitanju autobiografski tekst (Vidjeti: Philippe Lejeune, *Je est un autre*, Seuil, Paris 1980., str. 39 i 47). Upotreba trećeg lica je naravno vrlo česta u umjetničkim djelima zasnovanima na osobnom iskustvu.

kojeg drugog osobnog događaja, riječ o spoznaji koja je postala njegovo najintimnije, ali koju kao presudnu spoznaju hoće priopćiti i Drugom. U tome svakako ima i potvrde osobnog značaja, ima izvjesne narcisoidnosti, ali i želje da se s drugima ono najbolje podijeli. Jednostavno rečeno: filozof ispovijeda svoju filozofiju. U njoj je filozof ono što jest – filozof. Ja filozofije nije ispovjedno Ja, nego je ono Ja koje je nužno prisutno u diskurzivnom govoru, govoru iza kojeg ipak i uvijek stoji jedno Ja, ali Ja koje svoje iskazuje bez uplitanja osobnog. U tom smislu su Kantove *Kritike* ili Hegelova *Fenomenologija duha* njihove misaone, filozofske ispovijesti. C. Jung čak veli, na svoj »vrlo nekompetentan način«, da je Hegelova filozofija njegova vrlo racionalizirana i raskošno dotjerana »ispovijest nesvjesnog«, što baš i nije sasvim nekompetentno, budući da je i sam Hegel svoju *Fenomenologiju duha* nazivao »otkrivajućim putovanjem«, a tako je nazivao jer je ova knjiga »poput *Bildungsromana*« (Jean Hyppolite), jer je ova knjiga niz slika, poetsko-metaforično putovanje, jer je knjiga koja može biti čitana i kao priča o putovanju duha k svom vlastitom ispunjenju, kao biografija Svjetskog duha, ali i kao drama osobnog sazrijevanja, »razvojna psihologija« sebstva (u što spada i negiranje uspostavljenog kao način odrastanja i nastajanja vlastitog), jedno potpuno ostvarenje sebe, knjiga koja može biti čitana i kao knjiga u kojoj njen autor, Hegel, kroz prikaz razvoja duhovnog na njegovom putu k Apsolutnom predstavlja i sebe samog. Predstavlja sebe, ali ne kao privatnu osobu, nego kao filozofa G. W. F. Hegela.

Je li, međutim, spoznaja da se kroz promišljanje o sebi ne može dosegnuti priroda sebstva ili neka druga temeljna istina presudan razlog relativno malog broja autobiografija koje su potpisali filozofi? Ili ih naprosto nema stoga što privatnost nije baš osobito važan predmet filozofske refleksije? Svijest o značaju subjekta otvara i pitanje privatnog, koje također može biti poticaj, a ponekad može biti i tema filozofskog promišljanja. Mnogi filozofi inkorporiraju osobne priče u svoje refleksije. Prisjetimo se M. de Montaignea, S. Kierkegaarda, W. Benjamina, J. Baudrillarda... U egzistencijalističko-fenomenološki orijentiranim filozofijama¹⁸ pisanje o osobnom Ja nužno stoji vezano s pojmom sebstva, pa je kazivanje o osobnom i na taj način vezano za opće, za jedan dominantan misaoni koncept, u kojem je na jasan način iskazano da tek kroz razumijevanje sebstva i Drugog, osoba može reći što i ona sama jest.

U autobiografijama njihovi pisci govore o sebi kao subjektu, o svojoj osobnosti, o svom »liku«; filozofi i u svojim autobiografijama govore o svojoj vokaciji, o svom »djelu«, o sebstvu kao takvom. Načelno se može tvrditi da autobiografija nije refleksija o sebstvu, nego priča o osobnom. U njoj nije riječ o anonimnom Ja, o pojmu, nego o jednoj konkretnoj osobi i njenom identitetu (zato je uvijek zanimljivo vidjeti što se dogodilo u duhovnom životu autora poslije okončanja njegove autobiografije). U autobiografiji ne govori supstancijalno jastvo, nego cjelokupno iskustvo jedne osobe. U tom smislu svaka autobiografija doista iskazuje jedan svijet, odnosno jednu egzistenciju, jedan proživljeni život. Ali, za razliku od svih drugih autobiografija gdje se njihovi pisci uvijek obraćaju određenoj publici, onima do kojih drže ili kojima nešto hoće kazati i dokazati, filozofi pišu »za svakog«. Autobiografija za filozofa nikako nije samo stvar njegove osobne ispovijesti. Nije, jer filozofija jest i mora biti osobna, mora u svakom pogledu pripadati svom filozofu, ali i kada filozof govori o osobi, pa čak i kada govori o sebi samom, to nije samo neka »osobna priča«, nije ni samo stvar osobnog, nego mišljenja sebstva. Nije, jer je i u filozofovoj autobiografiji filozofija njegova (ili njena) najvažnija »životna priča«, koja nije i ne smije biti samo o pojedinačnom, nego o onome što

ima zajedničko važenje. Tako je bilo već u osnutku filozofije: Platon nije govorio o životu Platona, atenskog građanina, nego o onome što pripada svijetu Ideja. Ono temeljno pitanje »Tko sam?« u autobiografskom narativu postaje odgovaranje na pitanje »Što sam?«, što ovaj pristup nužno psihologizira; u filozofskom diskursu odgovor na pitanje »Tko sam?« nije u odgovaranju na pitanje o osobnom, nego u promišljanju bića i svekolikog bitka. U pitanju »Tko sam?« pisac autobiografije odgovara na svoja osobna pitanja, filozofski pisac na temeljna pitanja.

7.

Književni teoretičari pitaju: Što je tekst kao tekst? Je li osobni tekst paratekst? Epifenomen? Ili samo dokument? Povjesničari: Kakav je to tekst? Je li dokument od interesa? Je li autentičan? Filozofi: Što je u tom i takvom tekstu napisano? Pritom teoretičari književnosti misle da je mjerilo svakog teksta književni tekst i da svaki treba ili može biti usporedivan s književnim djelom. A to ni jedan od osobnih tekstova, makar u svojoj intenciji, ne bi trebao biti. Dnevnici i auto/biografije ne nastaju s namjerom da budu, niti za čitatelja jesu, (samo) umjetnička djela. Svaki od osobnih tekstova je tekst na granici, a ako se ta granica prijeđe, tekst postaje nešto drugo, postaje isključivo dokument, svjedočanstvo ili umjetničko djelo, a prestaje biti dnevnik, ispovijest, autobiografija ili biografija, prestaje biti epitekst, prestaje biti tekst koji je *između* i upravo po tome ono što jest. Najviše konfuzije izaziva gotovo zbnjujuća sličnost autobiografije s književnošću i povijesti. A autobiografija nije baš sasvim ni literarno djelo ni neosporan dokument. Autobiografija nalikuje romanu i po uzoru na romaneskni oblik je često pisana, ali nije fikcija; nalikuje i povijesti po svjedočenju o svom dobu i po težnji k »objektivnosti«, ali nije opća, znanstveno, na dokumentima zasnovana, nego pojedinačna, subjektivna priča. Autobiografija je slika povijesnog u liku konkretne ljudske egzistencije.

8.

Djelo je autorovo drugo, a autobiografija njegov dvojniki. U pisanju djela autor svoje Ja posuđuje nekom liku u svom djelu, u autobiografiji svoje pisanje svome Ja. U autobiografiji njen pisac opisuje prošlo iz pozicije svog Sada u kojem se okončava ono što je bilo. Autobiografija je sjećanje bez uvida u početak, potpuno iskazivanje osobnog a da osoba ipak nikada ne rasvijetli porijeklo svojih osjećaja i želja, nikada u svojoj potrazi za jedinstvom Ja i egzistencije ne kompletira svoju genealogiju duše; autobiografija je i rekonstruiranje iščezlog, replika prošlog, kuća imaginarnog na ostacima stvarnog; autobiografija je i odnošenje prema vlastitoj prolaznosti, istodobno izmicanje i potvrđivanje konačnosti, kazivanje jednog Ja kojem je njegovo izmaklo, obilježavanje osobnog, osobni rezime, svođenje računa, duhovno zaviješta-

18

Neka kao primjer posluže autobiografska djela S. de Beauvoir, koja kaže da se sebstvo, odnosno pojam sebstva može razumjeti posredstvom osobnog iskustva i kroz autobiografsko kazivanje, kroz kazivanje o sebi (Simone de Beauvoir, *La Force de l'âge*, Gallimard, Paris 1960., str. 377). Slično je bilo i Sartreovo iskustvo. I kada piše svoje ratne dnevnik,

koji su u njegovom slučaju bili vrsta autobiografije, oni Sartreu postaju način suočavanja sa sobom samim, »otkrivanja samog sebe«, potpunog slobodnog mišljenja, mišljenja bez stalnog osvrtnja na one koji su na njega bitno utjecali, na političku ljevicu ili fenomenologiju E. Husserla.

nje, riječ prije kraja, knjiga o umiranju i traganje za »besmrtnošću«. Između nepredstavljivog početka i tajnovitog svršetka – tkanje pisma... Autor sebe oblikuje u tekstu. U tekstu otkriva, izgrađuje, potvrđuje i definira svoj identitet, ali na kraju ono njegovo uistinu osobno nije njegovo Ja, jer njegovo Ja zapravo postaje junak osobne priče. Pisac autobiografije na kraju postane Ja teksta.

Predrag Finci

Autobiography and the Question of Identity

Abstract

Every activity reflects the identity of the person who is engaged in it. In an autobiography a multiple identity of the autobiographer is displayed. It discloses everything that a person is or was. And no other can do it better than the person in question. In an autobiography, the writer is searching for himself, his own identity. In the identity question of the autobiography, the person asks what has been the crucial event in his or her life. Autobiography is awareness of the self. Memories and experience develop and shape a personal conscience, they attest the awareness of the personal identity, identity which is not a given, but is ever evolving. It is only through remembering and experiencing that a person simultaneously develops the imaginary reality of the past and evolves into what he or she is. Every personal story consists of the experience of that particular person, experience that is not only a personal one, but also experience involving a particular culture, language, education, and contact with others... An autobiography is a text in which a writer develops his own identity, displays his "identity card" and retouches his own image. When writing an autobiography, the writer reinvents his own identity, his own self. In every creative work the creator creates himself, as well. In every biography it is possible to recognize many relevant philosophical issues, from the question of identity to the question of representation of a subject, especially those written by philosophers. By deciding to write in the first person singular, a philosopher expresses his sensitivity, confirming that the philosophy he embodies belongs to him, affirms that he is personally responsible for what he claims in his work, that is certainly not an apersonal, divine sentence or a tale of an anonymous folk sage, but his own quintessential sentence. A subject speaks. This is Ego Cogito that becomes personality, the I of the writing. Authorship. A philosophical work is an identity card of a philosopher. In an autobiographical text, the author discloses, develops, affirms and defines his own identity, but in the end his personal I is not his own I, because his I becomes a protagonist of a personal story. The writer of an autobiography becomes I of the text, in the end.

Key words

autobiography, self, personal, text, identity